

УДК 368

Цацілін Михайло Олександрович

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Цацилин Михаил Александрович

*Национальный технический университет Украины
«Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского»*

Tsatsilin Mykhailo

*National Technical University of Ukraine
"The Kiev Polytechnic Institute named after Igor Sikorsky"*

ORCID ID: 0000-0002-3184-9088

**ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ
СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ**

**ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ
СТРАХОВОЙ КОМПАНИИ**

**PROBLEMS OF FINANCIAL RISK MANAGEMENT OF INSURANCE
COMPANY**

Анотація. У статті досліджується ситуація, що склалася на українському ринку страхування, особливо, увага приділяється триваючій схильності страхових компаній до виходу з ринку, через негативний вплив фінансових ризиків на їх діяльність. У зв'язку з цим, в статті проаналізовані поняття фінансового ризику, заходи по мінімізації його впливу на страхові компанії, а також вказується на необхідність вдосконалення системи ризик-менеджменту страховиків.

Ключові слова: страхова компанія, оцінка ризику, фінансовий ризик, ризик-менеджмент, ринок страхування.

Аннотация. В статье исследуется ситуация, сложившаяся на украинском рынке страхования, в особенности, внимание уделяется продолжающейся склонности страховых компаний к уходу с рынка, из-за негативного воздействия финансовых рисков на их деятельность. В связи с этим, в статье проанализировано понятие финансового риска, меры по минимизации его влияния на страховые компании, а также указывается необходимость усовершенствования системы риск-менеджмента страховщиков.

Ключевые слова: страховая компания, оценка риска, финансовый риск, риск-менеджмент, рынок страхования.

Summary. The article examines the situation in the Ukrainian insurance market, in particular, attention is paid to the continuing inclination of insurance companies to leave the market due to the negative impact of financial risks on their activities. In this regard, the article analyzes the concepts of financial risk, measures to minimize its impact on insurance companies, and also indicates the need to improve the risk management system of insurers.

Key words: insurance company, risk assessment, financial risk, risk management, insurance market.

Постановка проблеми. Зміни якості та наслідків реалізації політичних і, відповідно, економічних системних ризиків багато в чому визначають функціонування і розвиток українського страхового бізнесу. Різке ускладнення ризикової ситуації страховиків ззовні ставить під сумнів можливість формування достатніх систем управління ризиками компаній, адекватного реагування на ризикові впливи і зміцнення фінансової стійкості.

Основними глобальними ризиками визнаються міждержавні конфлікти, кліматичні зміни і водні кризи, швидкість поширення інфекційних захворювань, безробіття, кібератаки, геополітичні ризики зброї масового

ураження, терористичні атаки, політична і соціальна нестабільність [5]. Учасники страхового ринку в рівній, а іноді і більшою мірою схильні до протидії розвитку економічної і політичної взаємодії «мережових спільнот, корпорацій, громадських організацій переважно в конфлікто-генних формах» [2], що обумовлене ризиками як предметом їх безпосередньої діяльності.

Аналіз наукових досліджень практиків-страховиків показав, що питання управління ризиками страховиків зачіпають як українські вчені, так і зарубіжні (зробимо посилання на дослідження Н. Внуковій, Г. Чернової, Д. Хемптона, А. Зальотова, Юлдашева Р., Ніколенко Н. та ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Разом з тим, відчувається нестача в розробці комплексних заходів з оцінки та управління ризиками, деталізованої програми оптимізації ризикової навантаження. У зв'язку з цим особливий інтерес представляє робота Гордієнко І. і Ханіна С. [1].

Формування цілей статті. Метою цієї статті є дослідження основних проблем управління ризиками страхової компанії в умовах фінансово-економічної кризи.

Виклад основного матеріалу. Під фінансовим ризиком в економічній науці розуміється загроза втрати в процесі діяльності організації грошових коштів або, іншими словами: недоотримання ним доходів, або виникнення у нього значних витрат. Фінансові ризики страхових організацій можна розділити на дві групи, до яких увійдуть: стандартні (включають в себе: інвестиційний, валютний, кредитний, ризик ліквідності і платоспроможності) і специфічні (тобто, ризики недостатності страхового фонду) ризики [4, с. 258].

Для страхування оцінка фінансових ризиків має високу ступінь актуальності, так як вона дозволяє організації своєчасно виявити можливість появи умов, здатних привести до негативних наслідків і невиконання прийнятих зобов'язань перед страхувальниками, а також розробити найбільш ефективну модель прийняття управлінських рішень.

Звідси випливає необхідність ризик-менеджменту – системи виявлення, оцінки та управління ризиками, сприяє підприємству підтримувати свою стійкість і конкурентоспроможність [5].

Система управління ризиками страхових організацій передбачає ідентифікацію і специфікацію ризиків, визначення цілей і методів управління ризиками, формування і розвиток власне операційної системи управління ризиками.

У процесі дослідження використовувалися методи інформаційного пошуку, економічного і фінансового аналізу, динамічного аналізу та метод експертних оцінок. Загальні процеси, що відбуваються на страховому ринку України за 2016-2018 рр., наведені в таблиці 1 [1].

Таблиця 1

**Ключові процеси, що відбуваються на страховому ринку України,
2016 – 2018 рр. [4, с. 260-262]**

2016	2017	2018
<ul style="list-style-type: none"> - девальвація; - зменшення бази страхових операцій; - демпінговий характер страхових тарифів; - збільшення витрат на продажу полісів; - неповернення депозитів з проблемних банків і знецінення інших видів активів; - втрата капіталу	<ul style="list-style-type: none"> - невелике зростання бази страхових операцій; - переважно цінової характер конкуренції; - високий рівень витрат на продажу страхових продуктів; - низькі ставки інвестиційних доходів; - ряд компаній продовжує втрачати капітал	<ul style="list-style-type: none"> - помірне зростання страхових премій і зниження рівня виплат; - збереження цінового характеру конкуренції і високого рівня витрат на продажу страхових продуктів; - проблема з поточною ліквідністю у ряду страхових компаній; - відхід з ринку декількох «середніх» гравців

Для того, аби оцінити перспективи розвитку українського страхового ринку, проведемо SWOT-аналіз страхової галузі, виявивши її слабкі та сильні сторони, можливості і загрози (табл. 2).

Матриця SWOT-аналізу страхового ринку України [1, с. 16-18]

Strengths (сильні сторони): <ul style="list-style-type: none"> - сформована інфраструктура - роздрібно страхування - високоприбутковий сектор корпоративного страхування крупного бізнесу - налагоджені взаємини з кредитними організаціями - досвід кризи 2008-2016 рр.	Weaknesses (слабкі сторони): <ul style="list-style-type: none"> - низька капіталізація - низька клієнтоорієнтованість - бізнесу - вкрай високі витрати на ведення справи - невисока рентабельність бізнесу - невисокий рівень кваліфікації персоналу
Opportunities (можливості): <ul style="list-style-type: none"> - невисокий рівень проникнення страхування - зростання інтересу до страхової галузі з боку держави - реформа системи нагляду за страховою галуззю - зростання інвестиційної привабливості окремих страховиків	Threats (загрози): <ul style="list-style-type: none"> - нестабільність на світових фінансових ринках - недостатньо висока якість нагляду за страховими компаніями - відсутність нагляду з страховими посередниками - демпінг - шахрайство

Weaknesses (слабкі сторони):

- Низька капіталізація. Більш капіталізованими є компанії з іноземними інвестиціями;
- Низька клієнтоорієнтованість бізнесу. Залежно від специфіки страховики – лідери ринку або є афілійованими стосовно банківських структур і промислово-фінансових груп або пропонують обов'язкове страхування через агентів, що мають доступ до потоку клієнтів (туристів, автомобілістів). Рідко зустрічаються індивідуальні програми страхування, розроблені для клієнтів з високим рівнем доходу. При роздрібних же продажах страховики не можуть дозволити індивідуалізувати продукти, так як це затратно;
- Вкрай високі витрати на ведення справи. Невисока рентабельність бізнесу. Високі витрати на утримання мережі філій і витрати на агентську винагороду, досягають за окремими видами страхування 60%; невисокий рівень кваліфікації персоналу. В першу чергу це стосується агентів.

Небагато компаній організують школи навчання підвищення кваліфікації. Співробітники залишаються безграмотними в страхуванні. Дається взнаки брак освітніх програм вищих навчальних закладів.

Strengths (сильні сторони):

- Створення роздрібної інфраструктури українських страховиків було стимульовано введенням автоцивілки (ОСЦПВВНТЗ) – це призвело до, відкриття офісів продажів, розвитку регіональних підрозділів та урегулювання збитків, утворення агентських мереж;
- Високоприбутковий сектор корпоративного страхування крупного бізнесу. Середні показники збитковості страхування крупного бізнесу знаходяться на рівні 40-50%, що підвищує фінансову гнучкість компаній, що працюють в цьому сегменті;
- Налагоджені взаємини з кредитними організаціями. Відпрацьована система акредитації страховиків при банках і значний досвід спільної роботи страхових і кредитних організацій дозволяють підтримувати і розвивати партнерські відносини і створювати спільні продукти.

Threats (загрози):

- Нестабільність на світових фінансових ринках може негативно позначитися на динаміці ВВП, обсяги банківського кредитування та споживчої активності. В кінцевому підсумку це позначиться на уповільненні темпів відновлення попиту на добровільні та обов’язкові види страхування. У разі якщо реалізується негативний варіант розвитку подій, то падіння страхових внесків призведе до повторення сценарію браку ліквідності і нової хвилі банкрутств страхових компаній;
- Жорсткий нагляд за страховими компаніями. Існуюча система вимог до страхових компаній не дозволяє обмежити появу страхових і фінансових пірамід, що становить значну загрозу стабільності страхового ринку;
- Відсутність системи раннього попередження банкрутств страхових компаній призводить до того, що ліцензії призупиняються і відгукуються

вже по факту наявності скарг з сторін страхувальників, коли змінити ситуацію і відновити платоспроможність страховика практично не можливо. Вимоги до складу та структури активів, прийнятих у покриття страхових резервів і власних коштів, не дозволяють гарантувати високу якість активів. Вимоги по маржі платоспроможності не враховують специфіку і якість прийнятих ризиків.

Специфіка українського страхового ринку полягає у високій залежності бізнесу страхових компаній від страхових посередників – агентів і брокерів. Частка прямих продажів в страховій роздробі невелика. Тому стабільність страхового ринку залежить від стабільності становища страхових посередників.

Система управління ризиками повинна носити комплексний характер, і інтегруватися в систему управління діяльністю компанії. Створення та впровадження відповідної процедури передбачає отримання інформації для прийняття управлінського рішення, заснованої на результатах програмного забезпечення ризик-менеджменту і результати прогнозів функціонерів страхового ринку.

Висновки. Таким чином, в статті пропонується процедура оцінки ризиків як інформаційна база впровадження ризик-менеджменту, для її використання в процесі прийняття управлінських рішень компанії. Рекомендації з управління ризиками, розроблені з використанням такої процедури, дозволять реструктуризувати бізнес-процеси, найбільш схильні до запобігання ризиків, змінюючи реактивне реагування на них на проактивне.

Література

1. Гордиенко И., Ханин С. Влияние рисков на украинский страховой рынок / И. Гордиенко, С. Ханин // Insurance TOP. – № 3 (39) – 2017. – С. 14-17.

2. Кириллова Н.В. Системы управления рисками в страховых организациях [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/sistemy-upravleniya-riskami-v-strahovyh-organizatsiyah>
3. Мейзнер Я. Внедрение новой системы управления и оценки рисков в страховой компании [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://forinsurer.com/public/18/03/21/4482>
4. Назарова В.В., Матвеева Е.А. Концепция риск-менеджмента в страховых организациях // Научный журнал НИУ ИТМО. – Серия «Экономика и экологический менеджмент». – 2014. – № 4. – С. 258-275.
5. Финансовые риски страховых компаний [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://financial-crisis.ru/finansovye-riski-strahovyh-kompanij>
6. Sigma World Insurance in 2017. Progressing on the long and winding road to recovery. – 46 pp. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2018_en.pdf